

ONDERZOEK Arbeidsmigranten in de Bollenstreek

Arbeidsmigranten zijn van alle tijden

Bijna 11.000 arbeidsmigranten gaan elke ochtend aan het werk in de Duin- en Bollenstreek. Sommigen vertrekken na korte tijd, anderen verblijven jaren in Nederland. In een serie verhalen gaat het Leidsch Dagblad in gesprek met de arbeidsmigranten maar ook hun werkgevers en huisvesters. In het eerste verhaal terug in de tijd.

Roza van der Veer

Arbeidsmigratie is van alle tijden. Dat constateert professor Leo Lucassen, hoogleraar arbeids- en migratiegeschiedenis en directeur van het Internationaal Instituut van Sociale Geschiedenis van de Leidse Universiteit. En voorlopig is het ook nog niet uit de wereld zolang er een mismatch is op de arbeidsmarkt. Arbeidsmigratie is daar al eeuwenlang dé oplossing voor.

Lucassen houdt zich al heel lang bezig met migratie. Als historicus weet hij dat al in de zeventiende eeuw talloze migranten naar de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden kwamen om dienst te nemen op de schepen die naar het toenmalige Nederlands-Indië voeren. Maar ook recenter zijn voorbeelden van migratie zoals de grote groepen Duitsers die in Nederland kwamen gras- en helmmaaien. „Na de Tweede Wereldoorlog zie je dat veel seizoenswerk door huisvrouwen en middelbare scholieren werd opgevangen. Zelf woonde ik in Limburg en heb een tijdlang in de komkommers gewerkt.”

Fit
Op het moment dat er alternatieve banen voorhanden zijn, maken deze twee bronnen van arbeid andere keuzes. „Vergeet niet dat het vaak zwaar en smerig werk is waarvoor je fit moet zijn. Werkgevers hebben mensen nodig die dit werk willen doen want ondanks robotisering houd je altijd handjes nodig. Je ziet dan dat er grote groepen arbeidsmigranten komen die bereid en in staat

i

Onderzoek

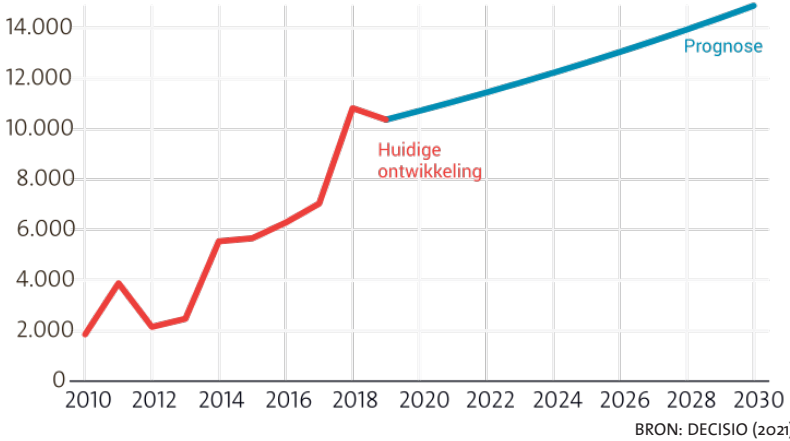
Dit verhaal maakt deel uit van een zesdelige serie over arbeidsmigranten in de Bollenstreek. Volgende week zaterdag verschijnt deel twee. Deze serie is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van de Kwaliteitsimpuls Zuid-Hollandse Journalistiek van de provincie Zuid-Holland.

zijn om het seizoenswerk zoals in de Bollenstreek te doen.”

De eerste, naoorlogse, groepen arbeidsmigranten in de Bollenstreek kwamen inderdaad vooral voor de bollenteelt, weet de 79-jarige Aad van Ruiten, van 2002 tot 2019 voorzitter van LTO Noordwijkerhout en bollenteler. „De bollenteelt werd grootschaliger en de mechanisering zette door. Veel bedrijven gingen in Noord-Holland bollen telen. Veel kleinere en middelgrote bedrijven stapten in de teelt op pot en de broeierij, puur om de eigen bollen af te broeien. Voor deze uit nood geboren oplossing waren veel handjes nodig. Ook op tijdstippen dat er geen scholieren beschikbaar waren.” Tegelijkertijd werd bij de grotere bollenteeltbedrijven de behoefte aan seizoensarbeid groter want door voortgaande mechanisatie wa-

Aantal werkende arbeidsmigranten

Duin- en Bollenstreek



ren er minder vaste krachten op het bedrijf. Volgens Wim van Haaster, die samen met zijn broers bollenbedrijven had in De Zilk, Lisse en Noordwijkerhout, ging het aanvankelijk goed met scholieren en huisvrouwen. „Maar zij kregen andere baantjes en kwamen niet meer.”

Friezen en Katwijkers

De allereerste arbeidsmigranten in de Bollenstreek kwamen echter niet uit Oost-Europa maar uit het noorden van ons land. Dat herinnert Simon Pennings, die al 43 jaar een bollenteeltbedrijf in Noordwijkerhout heeft, zich nog goed. „Boerenzonen uit Friesland die in de zomermaanden hier kwamen werken. We hadden een eigen kampeerterrein waar tien tenten stonden.” Naast de Friezen kwamen voor het pellen van de bloembollen elke zomer zo'n 250 Katwijkers naar het bollenbedrijf aan de Herenweg. Pennings: „We moesten de NZH bellen die vervolgens extra bussen inzette vanaf de Katwijkse boulevard rechtstreeks naar bushalte Transformator. We zijn een keer vergeten te bellen en toen waren ze hartstikke boos. Er stond zestig man op de bus te wachten en die zat gelijk helemaal vol.”

Voor de bedrijfsvoering bleek deze groep werkers niet ideaal. „Zeker bij mooi weer zat je rond het middaguur opeens met een lege schuur en dan hadden wij een probleem. Het gaf geen bedrijfszekerheid want de bollen moesten toch gepeld,” herinnert Simon zich nog.

Uit het buitenland

Bij agrariërs Van Ruiten en Van Haaster kwamen de eerste arbeidsmigranten wat verder weg namelijk uit Egypte. Van Ruiten herinnert zich nog de man uit Luxor die hij

een paar jaar in vaste dienst had. „Hij wilde studeren maar ging werken om voor de familie in Egypte te zorgen. Hij kwam gewoon de dam oplopen, op zoek naar een baan en is jaren gebleven.” De drie agrarische ondernemers zagen in de loop van de jaren steeds nieuwe stromen arbeidsmigranten. Dat begon bij de Engelsen en de Ieren. Van Haaster heeft gemengde herinneringen aan deze groep. „Het ging goed behalve op maandag. In Engeland gingen de pubs om 22 uur dicht en hadden de Engelsen genoeg gedronken. Hier bleef de kroeg open en ging het mis. Je moest ze op maandag ophalen op de campings.” Ook Van Ruiten was minder blij met de overzeese burens. „Ze kwamen meer om te feesten met drank en drugs.”

Boortvluchtelingen

Simon Pennings zag na de Engelsen en de Ieren een nieuwe groep seizoenarbeiders langskomen: de Vietnamese boortvluchtelingen. „Zij waren gewend om rijst te pellen en waren heel vlug met de handen. Het waren ook intelligente mensen die heel hard werkten. Vaak zaten hier hele gezinnen te pellen. Ze gingen als een speer vooruit.”

Na een paar jaar droogde ook deze groep arbeidsmigranten op doordat veel Vietnamezen of zelf een bedrijf begonnen of elders werk vonden. Pennings: „Toen kwamen de Turkse arbeiders, vaak jongeren en studenten, met bussen van de uitzendbureaus uit Den Haag en Rotterdam. Dat ging ook prima tot in die regio steeds meer werk kwam. Die mensen zaten vaak al om vijf uur in de bus dus logisch dat zij kozen voor werk dichterbij huis.”

Ook bij Van Haaster kwamen de Turkse/ Marokkaanse mensen op



Gerges Kaddis achter de plantmachine.

het bedrijf. „’s Morgens brachten de Turkse mannen hun vrouwen en kinderen. Sommigen hadden eerst al kantoren schoongemaakt waarna ze hier werden gebracht en gehaald. Vooral op vrijdag kwamen de mannen op tijd want dan waren ze bij het afrekenen. En te onderhandelen over de vergoedingen”, herinnert Van Haaster zich.

Solidarnosc

Aan het einde van de tachtiger jaren kwamen de eerste arbeidsmigranten uit Polen bij de bedrijven over de vloer. Aanvankelijk kwamen ze veelal alleen. Het waren de tijden van Solidarnosc in Polen en de val van de Berlijnse muur. Poolse arbeidskrachten mochten in het buitenland gaan werken, mits hun gezinnen in Polen bleven, herinnert Van Ruiten. „Hoogopgeleide Polen waren het. Ik herinner mij een tandarts die nog nooit had gewied.” Begin 90'er jaren veranderde de stroom arbeidsmigranten opnieuw. Nu kwamen er stellen op zoek naar werk. „Barbara en Mitek waren een mooi voorbeeld. Zij hadden in de voedselpakketten, die toen nog voor Polen werden ingezameld, de afzender in Zwolle gevonden om hem te bedanken. Daar waren ze heengegaan en die hadden kennissen in Noordwijkerhout. Zo zijn ze hier terecht gekomen en hebben jaren potjes opgeplant en bloemen besneden.”

Razzia's

In Nederland waren de Poolse arbeiders aanvankelijk illegaal. Geregeld politiecontroles bij bollenbedrijven zorgden voor veel stress, herinneren zowel Van Haaster als Van Ruiten. Van Ruiten: „Als we politieuniformen zagen, ging de deur dicht en renden de Polen met een

rotgang naar de duinen. Daar bleven ze soms tot 's avonds laat want de helikopters vlogen over het land. Verschrikkelijk was dat.” En hij is niet de enige want op elk bollen/vaste plantenbedrijf doen deze verhalen de ronde. Wim van Haaster uit De Zilk staat het ook nog helder voor ogen. „We hebben een paar razzia's, want zo noem ik het maar, meegemaakt aan de Loosterweg in Lisse. Het bedrijf werd omsingeld en helemaal afgesloten. Iedereen moest het paspoort laten zien terwijl buiten helikopters rondvlogen om te kijken of niet iemand wegliep.” Hij heeft ook diverse keren boetes gehad. „Met de Egyptenaren wisten we dat het illegaal was dus die hield je uit zicht. Met de Polen was het lastiger want daar had je mensen met en zonder Duits paspoort. Je lette wel goed op maar nam ook het risico. Het werk moest gedaan worden.”

Begin deze eeuw veranderde de situatie. Polen werd lid in 2004 lid van de Europese Unie. Polen met een Duits paspoort mochten legaal in Nederland werken, in april 2007 eindigde de overgangperiode waarin het vrije verkeer van werknemers nog was beperkt. Bulgarije en Roemenië volgden in 2007 en kregen, in verband met de economische crisis, een overgangstermijn van zeven jaar. Kroatië werd lid in 2013 en vijf jaar later mochten ook Kroaten vrij in Nederland te werken.

Groei

Sinds 2007 is de groep (voornamelijk Poolse) arbeidsmigranten in de Bollenstreek gestaag gegroeid. Uit cijfers van onderzoeksbureau Decisio in opdracht van de Greenport Duin- en Bollenstreek blijkt dat in 2010 1.850 arbeidsmigranten in de

Gerges kwam voor de liefde naar Nederland

Eén van de arbeidsmigranten die al heel lang in Nederland is, is de nu 57-jarige Gerges Kaddis. Hij groeide op in het Egyptische Luxor waar zijn vader een fietsenverhuurbedrijf had. Gerges leerde Engels van de toeristen maar koos voor de landbouwuniversiteit. Gelokt door de belofte van president Saddat om Egyptische jongeren aan een eigen bedrijf te helpen. Met de moord op Saddat in 1981 ging die droom verloren.

Gerges reisde in 1986 op een toeristenvisum naar Nederland. Terug in Egypte leerde hij zijn Engelse vrouw Rebecca kennen. „Het is een vakantielliefde”, meldt

hij grijnzend. Met Rebecca trok hij dertig jaar geleden naar Nederland, het land waar zijn schoonmoeder een vriend had. Aanvankelijk woonden Gerges en Rebecca in een zomerhuis maar 22 jaar geleden hebben ze een huis in Katwijk gekocht. De twee kinderen, Gabriel en Helena, zijn leraar Engels en student rechten.

Gladiolenman

Gerges werkt, na eerst bij andere bedrijven in dienst te zijn geweest, inmiddels zestien jaar bij Flowerboost in Noordwijkerhout. Hij is één van de vier vaste krachten, zorgt ervoor dat de bol-

len op tijd op de pot worden geplant en is de vaste 'gladiolenman'. „Of dit mijn droom was toen ik naar de landbouwuniversiteit ging? Nee maar dit is mijn lot. En ik heb het hier goed.”

Naar Egypte gaat hij om zijn familie te bezoeken, want die mist hij in Nederland. „Net als de Egyptische gastvrijheid en eten zoals falafel en ful, een bonengerecht. Maar verder is het leven in Nederland prima. De mensen zijn aardig en het weer is lekker. Toen ik hier kwam waren de winters koud maar dat wordt steeds beter. Veel beter dan 48 graden in Egypte. Mijn toekomst ligt hier.”



Aad van Ruiten, Simon Pennings en Wim van Haaster.



ARCHIEFFOTO'S HIELCO KUIPERS/TACO VAN DER EB

„Vergeet niet dat het vaak zwaar en smerig werk is waarvoor je fit moet zijn